

Voorzitter: M. Bolle (CDA)

Aanwezig: de dames C.T. Nieuwenhout (GroenLinks), K. Boogaard (PvdA), L. van de Giessen (CDA) en de heren J.S.R. Lo-A-Njoe (D66), D. Brandenburg (SP), J. Boter (VVD), P. Rebergen (ChristenUnie), W.I. Pechler (PvdD), D. Mellies (100% Groningen), J. Atema (Stadspartij), S. Bosch (Student & Stad), A.J.M. van Kesteren (PVV)

Wethouders: de heer P.E. Broeksma (GroenLinks)

Namens de griffie: W. Meijer

B1 Windverkenning verdiepend onderzoek (collegebrief 28-5-2020)

00:00:00

Voorzitter: Een hele goedemiddag en welkom bij deze hybride vergadering. We hebben mensen in de zaal aanwezig en mensen via de digitale weg. De mensen die digitaal inspreken en mee debatteren, zou ik willen verzoeken om de microfoon uit te houden als ze niet spreken. Dan gaan we nu eerst eventjes testen of het geluid het doet. De heer Pechler, namens de Partij voor de Dieren?

00:05:22

De Heer Pechler: Yes, aanwezig.

00:05:23

Voorzitter: Mevrouw Wil, als inspreker?

00:05:26

Mevrouw Wil: Ja, aanwezig.

00:05:27

Voorzitter: Luid en duidelijk. De heer van Heuven?

00:05:31

De Heer van Heuven: Ja, ook aanwezig.

00:05:33

Voorzitter: Ook te horen. Even kijken, is mevrouw Zwart aanwezig? Die komt nu binnen, zie ik. Voor mevrouw Zwart geldt hetzelfde, dat we in principe de microfoon uit hebben staan en als u wilt spreken, zet u hem aan. Dan wil ik nu nog even testen of het geluid het bij u doet.

00:05:55

Mevrouw Zwart: Ja, hij doet het.

00:05:57

Voorzitter: Hartstikke mooi. De spreektijden zijn kort: we hebben twee minuten voor elke fractie en ook twee minuten voor iedere inspreker. Dan blijft er ongeveer nog tien minuten over voor het college. We hebben drie digitale sprekers: de mensen die ik net heb opgenoemd. En ik heb hier nog een lijst met inspraakreacties die ik straks na de sprekers digitaal voor zal gaan lezen. Dan bespreken we de collegebrief Windverkenning verdiepend onderzoek. Maar ik vraag eerst nog even aan wethouder Broeksma of hij wellicht nog mededelingen heeft. Dat is niet het geval. Dan komen we bij het inhoudelijke agendapunt. Dat is dus die collegebrief Windverkenning verdiepend onderzoek. Iedere spreker heeft twee minuten. Er zijn soms wat uitgebreidere teksten geformuleerd, die hangen aan de agenda, dus daar kunnen commissieleden altijd teruglezen en -

vinden wat mensen aan inspraak hebben ingediend. Ik zou graag mevrouw Wil als eerste het woord willen geven. Die spreekt, als ik het goed heb, namens de belangenvereniging MEER-dorpen. Gaat uw gang.

00:07:15

Mevrouw Wil: Ja, dat is juist. Dank u wel. Geachte leden van de gemeenteraad. We zijn blij dat de gemeente ervoor heeft gekozen om de bewoners in het gebied actief te betrekken bij de verkenning naar de mogelijkheid en draagvlak voor windturbines in ons dorp Roodehaan. Ook hebben wij het erg op prijs gesteld dat een aantal raadsleden onlangs is komen kijken, om een goed beeld van de beoogde locatie en meningen van direct omwonenden te krijgen. Zoals uit de enquêtes van de RUG is gebleken, is een groot deel van de omwonenden niet voor windturbines in Roodehaan. De redenen hiervoor zijn divers, zoals geluidsoverlast, zicht, ecologische gevolgen, slagschaduw en gezondheid. De twee locaties die nu in de verkenning zijn opgenomen, zijn gekozen uit de eventuele mogelijkheden in de voormalige gemeente Groningen. Niet onderzocht is, of in de huidige gemeente Groningen andere, meer geschikte gebieden zijn voor het plaatsen van windturbines, waar de impact op natuur en mens veel kleiner is. Dit betreuren wij. De bewoners van onze dorpen ondervinden namelijk nu al veel geluidsoverlast van met name de A7. B&W heeft opdracht gegeven tot nader ecologisch onderzoek. Dit juichen wij toe, omdat wij ons zorgen maken om de invloed van windturbines op de nabijgelegen natuurgebieden. Natuurlijk zijn er ook bewoners die voor de bouw van windturbines zijn. Dat wil niet zeggen dat de tegenstanders deze noodzaak niet zien, maar wij vragen ons af of windturbines zo dicht bij de woningen in onze dorpen de oplossing is. Het bestuur van de belangenvereniging MEER-dorpen is dan ook van mening dat er geen plaats is voor windturbines in Roodehaan. Ik dank u voor uw aandacht.

00:09:20

Voorzitter: Hartelijk dank, mevrouw Wil, voor uw inspraak. Dan zou ik graag het woord willen geven aan de heer van Heuven.

00:09:33

De Heer van Heuven: Geachte voorzitter en leden van deze raadscommissie, geachte wethouder. Mijn naam is Steven van Heuven. Ik spreek hier op eigen titel, als gelukkig en trots inwoner van Engelbert, één van de nog altijd goeddeels landelijke MEER-dorpen. De windverkenning zet, ondanks haar open vizier, het dorp flink op de kop. U heeft de vele meningen kunnen nalezen in het magazine. Mij vindt u daarin terug als voorstander, want de waslijst aan redenen om wind niet alleen op zee te willen realiseren, onderschrijf ik. En ik erken dat wind op land een verandering met zich meebrengt van het aanzien en de beleving van ons leefgebied. De komende decennia zal, met spoed handelend naar nieuwe inzichten, onze energievoorziening weer dichterbij huis komen. Deze terugkeer naar de menselijke maat hoeft echter geen straf te zijn. De dorpsmolen was ooit een icoon van welvaart en dat kan zij, wat mij betreft, weer worden. Ik zeg dorpsmolen en niet stadsmolen, want zoals een stad niet kan voorzien in haar eigen voedsel, zo kan ze ook niet voorzien in haar CO₂-vrije elektriciteit. In beide gevallen wordt hierin vertrouwd op het buitengebied. En dat buitengebied komt er op beide onderwerpen vaak bekaaid vanaf. Gelukkig is er landelijk discussie over een herwaardering van deze essentiële diensten, teneinde ze niet geheel te verliezen. Het Klimaatakkoord eist bijgevolg een participatie van omwonenden in energieparken van ten minste vijftig procent, in plaats van dat alle winst wegvloeit naar investeerders en grondbezitters. De windverkenning zal straks onderzoeken welke vorm en mate van participatie en compensatie gewenst zijn. Als schot voor de boeg: het is mij duidelijk geworden dat als dit dorp al een windpark

accepteert, dat alleen zo zal zijn wanneer de opbrengst van het park geheel ten goede komt aan de lokale gemeenschap, volgens een verdeling die wij zelf maken, binnen een op te richten coöperatie, als compensatie voor de dienst die wij leveren, door in enige mate in te boeten op zicht, ruimte en rust. Als dat is vormgegeven, kan het coöperatief windpark Roodehaan een lichtend voorbeeld worden van hoe de energietransitie wel vorm kan krijgen. En ik zou trots zijn om daar lid en buurman van te zijn.

00:11:42

Voorzitter: Hartelijk dank. Dan zou ik graag het woord willen geven aan mevrouw Zwart.

00:11:45

Mevrouw Zwart: Goedemiddag. Dank voor deze tijd. Mijn naam is [onhoorbaar] Zwart. Ik ben ooit geboren aan de Korreweg, midden in de stad, en na heel wat verhuizingen en omzwervingen twaalf jaar geleden met mijn gezin teruggekomen naar Groningen. Niet naar de stad, maar naar Engelbert. Waar de ruimte is van het platteland, gemoedelijkheid van het dorp en toch op vijfendertig minuten fietsen van de Grote Markt. Echt een prachtplek. Nu wordt er onderzocht of er op zeshonderd meter van mijn huis windmolens van honderdvijftig meter piekhoogte neergezet gaan worden. En daarover mag u als raad een besluit nemen. Dan is de neiging heel groot om te roepen: "Not in my backyard". En dat dat was zeker mijn eerste gedachte. Ik ben er nog steeds niet helemaal over uit en dat geldt ook voor veel burens. De wieken van die molen steken straks hoog boven de Martinitoren uit. Het is nogal wat. Je zou het je even moeten inbeelden. Het doet wat met de leefomgeving, maar het doet zeker ook wat met de waarde van het huis van mij en mijn burens, die toch al onder druk staat, omdat we hier op het randje van Slochteren wonen. Dat is iets waar, denk ik, de gemeenteraad echt rekening mee dient te houden. Ik wil u als commissie twee dingen meegeven. Ten eerste, onderzoek serieus wat de alternatieven zijn. Er zijn meer dingen mogelijk. Er wordt bij Roodehaan, niet zo ver hier vandaan, een enorm nieuw bedrijventerrein neergezet. Allemaal blokkendozen met platte daken en ik heb nog geen zonnepaneel daar gezien. Het ligt voor de hand om daar ook mee te beginnen. Stel het verplicht, in elke bouwvergunning van een nieuw bedrijf, dat er zonnepanelen op komen. Het is een druppel, maar het is wel een belangrijke druppel op die gloeiende plaat. Onderzoek heel goed wat de molens gaan doen - en gelukkig is dat ook het advies wat er nu gegeven wordt - voor de natuur, voor de talrijke ooievaars die we hier hebben. Er broeden zeker vier verschillende ooievaars paren, elk jaar weer. Dat wordt elk jaar meer ook. Voor de zilverreigers die hier vliegen, voor de vleermuizen, die hier in groten getale voorkomen, maar ook voor die zeearend. Als laatste - en dan sluit ik me helemaal aan bij Steven en dit is ook wat we in de klankbordgroep onderzocht hebben. Mocht u besluiten tot plaatsing. Dat kan. Dan heel graag met een compensatie voor de inbreuk op de leefomgeving die wij hier slikken. Wij zullen die molens dan moeten accepteren voor het grotere belang, maar dan verwachten we daar als bewoners ook iets voor terug. We hebben een aantal voorbeelden genoemd en ik hoop dat u daar wat mee doet. Dank u wel.

00:14:32

Voorzitter: Dank u wel, mevrouw Zwart. Dan ga ik nu vijf inspraakreacties voorlezen. De eerste is van mevrouw Bruining en die zegt het volgende: "Windmolens in Westpoort zijn ongewenst volgens de meeste omwonenden. De redenen hiervoor zijn divers: bezorgdheid voor risico's voor de gezondheid, overlast van lawaai, laagfrequent geluid, onophoudelijke onrust van draaiende wieken, knipperende lampjes en slagschaduw. Het is in beeld vanuit de woonkamer en het is daarom ook horizonvervuiling. Na circa twintig jaar zijn de reusachtige wieken van een windmolen, die groter zijn dan Boeing vleugels, afgeschreven en moeten ze in stukken gezaagd worden, begraven of verbrand.

Dat is niet erg duurzaam. En windmolens precies in de vliegroute van een grote groep ganzen. Grenzend aan de Onlanden vind je hier roofvogels, uilen, reigers, eenden, zwanen, weidevogels, reeën, fazanten, verschillende soorten vleermuizen, enzovoort. Conclusie: doe het niet. Groene energie moet echt duurzaam zijn en niet ten koste gaan van biodiversiteit, van vogels, natuur in het algemeen en mogelijk van gezondheid van omwonenden. Kijk liever naar duurzame alternatieven die echt 'umweltfreundlich' zijn". Dat was de inspraak van mevrouw Bruining. Dan kom ik bij de inspraak van de familie Solle. "Hierbij ons bezwaar tegen plaatsing van windmolens op het bedrijventerrein Westpoort. We hebben een modern en volwaardig melkveebedrijf, gelegen aan de zuidzijde van de A7, recht tegenover de plek waar de windmolens mogelijk geplaatst zullen worden. Als de plannen doorgaan, ligt ons bedrijf in de slagschaduw van deze reusachtige molens en wordt ons woon- en werkgenot ernstig aangetast. Uitzicht, onrust, geluidshinder, aantasting van ecologie en gezondheidsproblemen zullen het gevolg zijn. In 2000 is ons melkveebedrijf verplaatst, in het kader van een landinrichtingsproject, naar de Matsloot. Aanvankelijk genoten we van de groene omgeving en het fraaie uitzicht op de landerijen. Groot was onze teleurstelling, toen we hoorden dat er recht tegenover onze bedrijfsgebouwen een bedrijventerrein zou worden aangelegd. Daarna moesten we grond afstaan om de afrit vanaf de snelweg naar Westpoort mogelijk te maken. In onze voortuin is inmiddels ook een fietsroute gepland, die van Groningen naar Leek. En als ook nog deze mega windmolens doorgaan, zijn ruimte, groen en rust helemaal verdwenen. Dit zal schade opleveren voor de bedrijfsvoering en onduidelijk is wat de gevolgen zullen zijn voor onze milieuvergunning en toekomstige uitbreidingsmogelijkheden. Zo dreigt er weer een prachtig groengebied verloren te gaan, op de grens van stad en platteland". Dan kom ik bij de inspraakreactie van mevrouw Sterrenburg, van camping de Helleborus. "Aangezien duurzame energie de toekomst is, windmolens verreweg het meest effectief zijn en ze ergens in Nederland moeten komen, vinden wij het prima dat zij recht achter onze achtertuin komen. Randvoorwaarde is dat er geen stapeling van geluid optreedt en de opbrengsten worden gebruikt om het gebied te ontwikkelen. Dit is de kans om de al zolang beloofde geluidswal langs de A7 aan te leggen, meer bos aan te planten en onder andere compensatie voor de gekapte productiebossen. Voor ons als bewoners ontstaat zo een natuurlijke buffer tussen de alsmaar drukker wordende A7 en onze huizen. Geen hoge dijk, maar een groene zone vol leven, als afscheiding van de snelweg. Het bos vangt dan de CO2 en fijnstof af en dempt het geluid, maar zorgt ook voor verkoeling van het stedelijk gebied en houdt neerslag vast. Dat zou een echte ecologische inpassing zijn. Alle stadjes kunnen participeren in ons bos, het wordt een glooiend landschap met water en natuurlijke wandelpaden. We planten er eetbare soorten, er komt een zelfpluk moestuin en een rijke kruinlaag voor insecten. Wij van de camping de Helleborus ervaren momenteel veel overlast van de snelweg A7. In de toekomst zien we liever een strook van bomen met daarboven de hardwerkende turbines van de windmolens". Dan kom ik bij de inspraak van de bewoners van de Bloemersmaborg. "Als inwoners van de Bloemersmaborg in de wijk Klein Martijn hebben wij kennisgenomen van het onderzoek naar de haalbaarheid van windenergie in het gebied Roodehaan. Wij maken ons ernstig zorgen over de bouw van enorme honderdvijftig meter hoge windmolens, zo dicht bij bebouwing. De slagschaduwvorming, maar ook met name de geluidsoverlast zijn voor ons onaanvaardbaar. Deze overlast zou komen bovenop de overlast van: één, het nieuw gebouwde rangeerterrein de Vork en het toegenomen treinverkeer; twee, de geur- en geluidsoverlast van de milieudienst/afvalverwerking; en drie, bovenop de geluids- en lichtoverlast van sportpark Coendersborg. Er bestaat veel onduidelijkheid over de gezondheidseffecten van onder andere laagfrequent geluid van windmolens. Daarnaast is ook niet duidelijk op welke afstand molens zouden moeten staan om geen overlast te veroorzaken. In Duitsland bijvoorbeeld wordt de norm van

tien keer de hoogte van de molen gehanteerd. Dat zou in dit geval vijftienhonderd meter betekenen, terwijl het aangegeven gebied op nog geen zevenhonderd meter van de bewoning aan de Bloemersmaborg ligt. Er zijn diverse studies die een dergelijke afstand van minimaal vijftienhonderd meter rechtvaardigen. We zullen ons dan ook zeker verzetten tegen de bouw van windmolens van de beoogde hoogte in het zuidwesten van het Roodehaan gebied". Dan kom ik als laatste bij de inspraakreactie van de heer de Boer. "Wat is de impact op een hechte gemeenschap, als zij geconfronteerd wordt met windmolens voor haar deur? Is het überhaupt wel een goed idee om windmolens aan de randen van de stad te plaatsen? Door deze vragen zit de schrik er in Engelbert flink in. De verkenning zorgt voor ongewenste verdeeldheid tussen mensen, die normaal gesproken het goed met elkaar kunnen vinden. Niet alleen drijft de komst van windmolens de mensen hier uit elkaar. Het is een afwaardering van een nu nog uniek stukje Groningen en dat geeft onrust. Niet voor niets laat onderzoek van de RUG zien, dat windmolens hier bijzonder ongewenst zijn. Na de verkenning overziet men het potentiële drama en haar impact beter. De cijfers laten helder zien dat de bewoners nog feller tegen zijn dan bij de nulmeting vooraf. Er bestaan geen landschap inpassende maatregelen die honderdvijftig meter hoge bewegende reuzen kunnen verbergen. Met deze afmetingen is er geen enkel moment meer aan te ontsnappen. Ook ons prachtige natuurbad, waar jong en oud van binnen en buiten Engelbert elkaar vindt, wordt verstoord. Verken alstublieft andere locaties met een minder uniek karakter. Juist in een hechte gemeenschap als de onze zou de komst van windmolens een enorme impact hebben". Dat was de inspraakreactie van de heer de Boer. Dan moet ik de commissie er nog op wijzen dat ook de dames Postma en Oostland en de heer Kleefman geen kans hebben gezien om hun inspraakreactie in te korten. Maar zij hebben hun bijdrage ook aan de agenda laten hangen. Dus die drie reacties kunt u daar nog vinden. Ik neem een slokje water. Wie van de commissie wil als eerste het woord? De heer van Kesteren. U heeft twee minuten, zoals u weet.

00:22:04

De Heer van Kesteren: Je kan er wel een hele dag over praten. Voorzitter, het gaat hier, in dat gebied, om een lucratief verdienmodel van grondeigenaren versus belangen van bewoners en die bewoners zijn de sigaar. De PVV fractie is tegen elke vorm van gesubsidieerde landschapsvernietiging en milieuverontreiniging. Want het hele landschap wordt volgezet met chemisch afval, over tien jaar is dat gewoon chemisch afval. Het spijt me zo erg dat wij hier als volksvertegenwoordigers niet het gezonde verstand kunnen opbrengen om dit rampzalige klimaatbeleid te keren. Heel veel bewoners en steeds meer bewoners zien dat wel, gelukkig. Dat is jammer. Zo is er ook een bewoner aan de Woortmansdijk, die was zeer triest. Hij moest een huis verkopen omdat hij dat aan ziet komen, die ramp, en dat zal hij met verlies moeten doen. Achter dit drama, voorzitter, daar is heel veel menselijk leed. En dat wordt onderschat door de volksvertegenwoordiging. Terwijl er genoeg schone alternatieven zijn, alleen men staat daar niet open voor. Als alle inwoners breder, vollediger en eerlijker zouden worden geïnformeerd over de consequenties van dit klimaatbeleid: vernieling, vervuiling van het landschap, schadelijke gevolgen voor de volksgezondheid, de insprekers hebben het daar ook al over gehad. Dan zou dat draagvlak nog veel minder zijn. Tijdens het werkbezoek, voorzitter, bleek ook dat het bestemmingsplan van het gebied gaat over bouwwerken tot vijftig meter. We hebben ook gehoord van de insprekers dat die hoogte veel hoger wordt. Dus vraag aan het college is: hoe wordt dat bestemmingsplan gewijzigd? Is dat eenrichtingsverkeer, of zijn er ook nog bezwaren tegen in te brengen? Hoe gaat dat in zijn werk? Want het bestemmingsplan voorziet daar niet in. Dan heb ik een laatste vraag: tijdens het werkbezoek zeiden omwonenden ook, ze hadden zorg dat er misschien een biomassacentrale zou komen. Dus de angst is heel groot bij

bewoners, bij inwoners, en dat ziet de volksvertegenwoordiging helaas niet. Kan het college deze zorg wegnemen? En de mensen geruststellen dat er niet ook nog een biomassacentrale bijkomt? Twee vragen heb ik gesteld en ook graag twee antwoorden daarop. Dank u wel.

00:24:27

Voorzitter: Hartelijk dank meneer van Kesteren. Mevrouw Nieuwenhout, namens GroenLinks.

00:24:33

Mevrouw Nieuwenhout: Dank u wel. Wij willen beginnen door het college en de betrokken partijen een compliment te geven, dat de windverkenning tot nu toe heel zorgvuldig is aangepakt, met veel ruimte voor inspraak van de omwonenden. Wat ons betreft zou dit de standaard mogen zijn voor hoe besluitvorming van andere grote hernieuwbare energieprojecten moet worden voorbereid. Wat ons betreft is het daarbij, zoals de insprekers ook allemaal aangaven, erg belangrijk om goed oog te houden voor de compensatie van hinder die omwonenden ervaren en verdeling van de baten voor de gemeenschap. Verder willen wij aangeven dat wij de werkbezoeken aan de gebieden als erg nuttig ervaren hebben.

00:25:11

Voorzitter: U heeft een vraag van de heer van Kesteren van de PVV.

00:25:13

De Heer van Kesteren: Ja, voorzitter. GroenLinks zegt dat ze bewoners willen compenseren voor de schade die geleden wordt. Wat voor compensatie heeft GroenLinks in gedachten als het gaat om ernstige gezondheidsklachten? Want daar zijn ook onderzoeken van bekend. Die worden niet gepubliceerd, helaas. Maar laagfrequent geluid, dat geeft heel veel hart- en vaatziektes.

00:25:34

Mevrouw Nieuwenhout: Ik denk dat daar, in de windverkenning, onderzoekers verder naar moeten kijken. Verder willen wij aangeven dat wij dus die werkbezoeken heel erg nuttig vonden, omdat er naast de windmolens zelf allerlei andere dingen opeengestapeld zijn, waar door dit proces eindelijk ruimte voor komt. Ze hoorde ik over het verkeer dat te snel rijdt op de Roderwolderdijk, sluipverkeer dat makkelijk verhinderd kan worden, gebrek aan handhaving waardoor er allerlei onpure activiteiten aan worden getrokken op Westpoort: allerlei onderliggende zaken waar de leefbaarheid in het gebied door beïnvloed wordt. Hetzelfde geldt voor Roodehaan: geluidsoverlast van de A7, de effecten van de milieustraat en wat de insprekers net allemaal zeiden. Wij hopen dat de investering in de windmolens gepaard gaat met een investering in de kwaliteit en veiligheid van de publieke ruimte in deze gebieden.

00:26:25

Voorzitter: U heeft een vraag van de heer Brandenburg, namens de SP.

00:26:28

De Heer Brandenburg: Ja, het ging ineens over op verkeersproblematiek, maar ik wou toch even terug naar de windmolens. Stel nou dat uit die verkenning toch blijkt dat mensen die daar wonen in groten getale zeggen: "We hebben eigenlijk toch liever niet dat ze er komen". Vindt GroenLinks dan ook dat, als het zo'n toonbeeld is van hoe wij om moeten gaan met inspraak, dat dat nog op tafel mag liggen, dat die windmolens er gewoon niet komen?

00:26:48

Voorzitter: Mevrouw Nieuwenhout.

00:26:49

Mevrouw Nieuwenhout: Dat hangt er heel erg vanaf hoe wijd je die kring met omwonenden ziet, want ik snap heel goed dat de mensen die daar direct aan wonen het liefst gewoon geen windmolens zien. Maar als iedereen zo denkt, dan kan er dus nergens een windmolen komen, of een zonnepaneel. En als je de mensen in de buurt van de Eemshavencentrale, de kolencentrale, vraagt of zij blij waren met die kolencentrale, dat is ook niet het geval. Dus ik denk dat iedereen moet nadenken over waar dan wel die windmolens en die zonnepanelen kunnen komen. En daar is dus een grote afweging over gemaakt.

00:27:22

Voorzitter: U bent aan het einde van uw betoog of maakt u nog een afsluitende opmerking?

00:27:25

Mevrouw Nieuwenhout: Ik wil heel graag nog iets vragen aan de wethouder. Door al de problematiek die ik net genoemd had, willen wij graag de wethouder vragen of hij kan toezeggen dat hij in het vervolgonderzoek van de windverkenning een integrale benadering van de gebieden meeneemt, waarin de terechte zorgen van de inwoners op het gebied van verkeer, industrie en handhaving ook worden geadresseerd? Dank u wel.

00:27:49

Voorzitter: We zitten kort in de tijd, maar ik sta nog één interruptie van de heer van Kesteren toe.

00:27:52

De Heer van Kesteren: Dank u wel, voorzitter. Ja, wij hebben wel nagedacht over alternatieven, want zonnepanelen en windmolens zijn niet eens nodig, omdat er heel veel goede alternatieven zijn. Heeft GroenLinks daar ook over nagedacht?

00:28:02

Voorzitter: Mevrouw van Nieuwenhout?

00:28:04

Mevrouw Nieuwenhout: Jazeker, en wij zien kernenergie niet als een alternatief.

00:28:08

Voorzitter: Dan zie ik de heer Atema namens de Stadspartij.

00:28:11

De Heer Atema: Ja, windenergie. De Stadspartij ziet het liefst windmolens op zee en niet op land. Maar soms is dat niet altijd mogelijk, vandaar deze verkenning. Uit de enquête blijkt dat het draagvlak voor het plaatsen van windmolens afneemt naarmate de bewoners dichterbij wonen. Dat is niet zo verwonderlijk, gezien de overlast en ongemakken die windmolens met zich meebrengen. Vandaar dat de Stadspartij wil stilstaan bij de mogelijkheden om deze ongemakken te voorkomen of in ieder geval te verminderen. Slagschaduw. Met een korte stilstand van de windmolens kan slagschaduw op woningen worden voorkomen. Dit tegen een opbrengstverlies van maximaal één procent. Zeker doen. Geluidscontouren. In Westpoort staan twee woningen daarbinnen. Dat kan met stille turbines opgelost worden, zegt men. Zo niet, wat dan? De eigenaren uitkopen? Graag een reactie. Geluidshinder. Het valt binnen het door de provincie gehanteerde norm, maar niet binnen die door de GGD wordt gehanteerd. Graag onderzoeken of ook de lage GGD norm haalbaar blijkt te zijn. Gezondheidsrisico's. De GGD heeft literatuuronderzoek gedaan naar de gezondheidsrisico's en zegt geen bewijs aangetroffen te hebben voor schadelijke effecten. De Wereldgezondheidsorganisatie denkt daar anders over. In een rapport uit 2018 geven ze aan dat

blootstelling overdag, aan geluid boven vijfenveertig decibel, wel degelijk negatieve gezondheidseffecten kan hebben. Onze eigen RIVM adviseerde daarom zelfs een maximum van veertig decibel, die helaas niet door het kabinet is overgenomen. Graag een reactie. Exploitatie. Enkele interessante opties. Wij opteren op dit moment voor lokaal eigendom door energiecoöperaties. Als dat niet mogelijk is, dan kan wat ons betreft een gemeentelijke deelname van net geen vijftig procent worden overwogen. De gemeente is geen energiebedrijf. Tenslotte, overleg met de omwonenden en betrokkenen. Dat wordt gelukkig voortgezet. Alleen al uit de tien brieven die deze week nog binnengekomen zijn, blijkt dat het echt leeft. Hiervan waren er overigens acht negatief, één positief en er was één dubbeltelling. Voor zover, meneer de voorzitter.

00:30:26

Voorzitter: Dank u wel. De heer Rebergen, namens de ChristenUnie.

00:30:30

De Heer Rebergen: Dank u wel, voorzitter. Vorige week hebben we, aansluitend op de digitale sessies, een goed werkbezoek gehad over de windverkenning. Zelf ben ik bij de locatie Westpoort geweest, maar ik heb begrepen dat ook Roodehaan een goed werkbezoek was, waarbij met diverse omwonenden kon worden gesproken. Uit zowel het werkbezoek als de inspraakreacties komen een aantal belangrijke bezwaren naar voren, namelijk: direct uitzicht, geluid en laagfrequent geluid, slagschaduw en mogelijke gezondheidsklachten. Daarnaast viel op dat zowel vanuit de omgeving Westpoort als Roodehaan werd gesproken over een stapeling van problemen in de omgeving. Positief werd aangegeven dat bewoners tot nog toe op een goede manier zijn betrokken. De plaatsing van drie windmolens in Westpoort en zes windmolens in Roodehaan zou samen tweeëntwintig megawatt aan groene energie opleveren.

00:31:17

Voorzitter: Meneer Rebergen, u heeft een vraag van de heer van Kesteren.

00:31:20

De Heer van Kesteren: Ja, ik zou willen vragen aan de ChristenUnie: waaruit blijkt dat de bewoners goed zijn betrokken?

00:31:25

Voorzitter: De heer Rebergen.

00:31:27

De Heer Rebergen: Dat geven de bewoners zelf aan in de inspraakreacties. Vraag aan het college: zou het college kunnen aangeven hoe die tweeëntwintig megawatt past in de Routekaart Groningen Energie en de daarin gestelde doelen voor 2035 en de tussendoelen voor 2023? Terugkomend op de belangrijkste bezwaren, komen we bij de profijt- en projectregeling, zoals dat in één van de presentaties werd weergegeven. Daarmee hangt samen de motie die we als raad hebben aangenomen met betrekking tot financiële participatie van omwonenden. Omwonenden kunnen gecompenseerd worden voor planschade en aan de hand van hinder - en dat is dan geluid en slagschaduw, zijn genoemd - die ze hebben van de windmolens. Daarnaast kunnen middelen beschikbaar worden gesteld voor de omgeving. Daarmee kom ik op de stapeling van problemen, die door omwonenden naar voren zijn gebracht. Zou daar dan ook naar kunnen worden gekeken, samen met de omwonenden? Ze hebben al verschillende suggesties aangedragen. Zou het dan niet goed zijn om hiervoor tot een afwegingskader te komen, die in een dergelijke situatie gebruikt kan worden en waarbij omwonenden worden betrokken? Wat betreft de slagschaduw is in de stukken

aangegeven dat die tot nihil kan worden teruggebracht. Graag zien we dit in de verdere uitwerking terug. Zou het college ook kunnen ingaan op de door insprekers genoemde onrust door lampjes en geluid?

00:32:48

Voorzitter: Wilt u tot een afronding komen, meneer Rebergen?

00:32:52

De Heer Rebergen: Ja. Even kijken wat ik ga overslaan. In het onderzoek zouden we graag ook opgenomen zien de mogelijke gezondheidsklachten als gevolg van de windmolens. Daarnaast zouden we graag meer duidelijkheid hebben over het laagfrequent geluid. Is beide mogelijk? En is het daarnaast mogelijk de omwonenden te betrekken bij de definitieve opstelling van de windmolens, zodat de opstelling het meest voordelig is? En in hoeverre staan we achter de ambtelijke voorschriften, provinciale voorschriften, van een lijn? En in hoeverre zijn we daaraan gehouden, als die niet bestuurlijk zijn vastgesteld? Tot zover.

00:33:27

Voorzitter: Dank u wel. U heeft net het woord al gevoerd, meen ik, meneer van Kesteren, en ik geef u geen interruptie tijd meer. De heer Pechler, namens de Partij voor de Dieren.

00:33:37

De Heer Pechler: Ja, dank u wel, voorzitter. Allereerst dank aan de insprekers en dank aan de Groningers die vorige week woensdag hun tuin openstelden om ons als raad op werkbezoek te kunnen ontvangen. Op anderhalve meter afstand en in de buitenlucht, konden we zo toch op locatie kijken om wat voor soort gebieden we het hier nou eigenlijk hebben. Tijdens het werkbezoek liepen de meningen uiteen. Voor sommige bewoners zijn windmolens op geen enkele manier acceptabel in hun directe omgeving. Andere inwoners stonden er positiever tegenover. Zij geven aan het ook niet meer dan logisch te vinden dat de gemeente Groningen, als één van de grootste verbruikers, ook zelf kijkt naar de opwek van duurzame energie. Volgens mij zit een groot gedeelte van de bewoners in een derde categorie: enigszins neutraal. Niet enthousiast, maar wel overtuigd van de noodzaak van windenergie op land, met begrijpelijke zorgen over zaken als slagschaduw, geluid en ruimtelijke inpassing. De resultaten van de enquêtes lijken op het eerste gezicht niet heel gunstig. De antwoorden bij de tweede ronde waren negatiever dan bij de eerste. Een belangrijke kanttekening hierbij is wel dat bij die tweede ronde maar half zoveel mensen meededen. Dit kan wijzen op 'response bias', het principe waarbij mensen die een sterke mening hebben eerder geneigd zijn om ergens aan deel te nemen dan mensen die er neutraler in staan. Hoe kunnen we het draagvlak beter beoordelen? Canvassen binnen die grens van vijfhonderd meter en daarbuiten mensen opbellen? De cumulatieve geluidsbelasting is in beide gebieden op dit moment al erg hoog, veelal boven de GGD norm. Onder de bewoners van Engelbert horen we... Ja?

00:35:00

Voorzitter: U heeft een vraag van de heer Atema.

00:35:02

De Heer Atema: Het feit dat tien mensen brieven hebben gestuurd, waarvan acht negatief, zegt dat nog iets over de weerstand?

00:35:09

Voorzitter: De heer Pechler.

00:35:10

De Heer Pechler: Nou, dat kan dus duiden op diezelfde 'response bias', waarbij mensen die heel erg sterke gevoelens ergens over hebben, eerder geneigd zijn om actie te ondernemen, om hun zorgen kenbaar te maken, dan mensen die er neutraler erin staan. Ik was bij de cumulatieve geluidsbelasting, die in veel gebieden boven de GGD norm is. Bij de bewoners van Engelbert horen we de bestaande wens om wat te doen aan het steeds toenemende geluid van de A7, bijvoorbeeld door middel van het aanleggen van een bos of een groene zonnwal, zoals bij Oostwold. Deze ideeën steunen wij. Hoewel de extra geluidsbelasting van eventuele windmolens uit het onderzoek op de meeste adressen beperkt zou zijn, moeten we niet nog verder boven die al bestaande belasting uitkomen. Voorzitter, wat ons betreft zijn deze eerste resultaten hoopvol genoeg om door te gaan met het onderzoek. Deze zomer zal ik ook zelf nog even de fiets pakken en richting Oudeschip gaan om de vergelijkbare windmolens in de Eemshaven in het echt te ervaren. Maar laat het duidelijk zijn dat deze plannen voor de Partij voor de Dieren wel staan of vallen met de resultaten van het verdergaande ecologische onderzoek, naar de effecten op vogels en vleermuizen, vliegroutes en broedgebieden. Tot slot, voorzitter, is een compliment op zijn plaats over het proces dat tot zover gevolgd is om de omwonenden te betrekken. De meningen over de windmolens zelf lopen nogal uiteen, maar over de inspraak en bewoners enquêtes die tot nu toe zijn gedaan, heeft mijn fractie enkel lovende woorden gehoord. En ook als raad zijn we goed betrokken. Dank u wel.

00:36:27

Voorzitter: Dank u wel. Nee, sorry, meneer Atema, want anders komen we niet aan het einde van deze vergadering. De heer Bosch, namens Student & Stad.

00:36:35

De Heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. De opwarming van de aarde, misschien wel de grootste uitdaging van de mensheid in zijn hele geschiedenis. Een enorme verandering van leven wordt van ons verwacht, met name in onze energievoorziening. Iedereen moet daarin zijn steentje bijdragen. En het is hier al heel vaak benoemd, maar bij deze wereldwijde uitdaging gaat het om een en-en aanpak. We hebben hier in de gemeente de kans om ons steentje bij te dragen en dat gaan we onder andere doen met windenergie, althans daar hebben we het nu over, en mijn fractie moedigt dit van harte aan. Voor mijn generatie en de generatie van mijn kinderen. Dit betekent ook dat we dit op de goede manier moeten doen en draagvlak moeten creëren, samen met de inwoners van Groningen. Omwille van de tijd ga ik direct door naar de concrete vraag aan de wethouder. Allereerst, voor een woning mag letterlijk gezien maar zes uur per jaar slagschaduw zijn, maar voor kantoorpanden zijn hier, voor zover bij ons bekend, nog geen regels over. Welk beleid gaat het college hierop hanteren? Is hier al meer over duidelijk? Vervolgens, in andere windprojecten in Nederland zijn er excursies en acties ondernomen om inzichtelijk te maken voor bewoners wat de geluidsoverlast nou eigenlijk is. Dit gebeurt bijvoorbeeld door een expert die langskomt, maar ook door een excursie naar een al bestaand windpark. Gelukkig is het zo dat vaak bij dit soort excursies het wordt ervaren als dat het wel meevalt bij geluid. Maar ik ben heel benieuwd of het college ook bereid is een dergelijke actie te ondernemen. Vervolgens zijn er helaas ook voorbeelden van windparken, gerealiseerd door een gemeente, die in een vrij laat stadium toch niet door zijn gegaan. Dit had te maken met politieke verschuivingen binnen partijen. Het windmolenpark in Lage Weide in de gemeente Utrecht is hier een goed voorbeeld van. Is het college bereid om lering te halen uit dit gefaalde project door informatie in te winnen bij de gemeente Utrecht? Ik ben tot slot benieuwd wat op dit moment het beeld is, wat de gemeente zelf gaat doen en wat eigenlijk uitbesteed wordt. Er zijn natuurlijk heel veel fases en onderdelen in dit hele traject en er zijn heel veel bedrijven die gespecialiseerd zijn in

bepaalde onderdelen. Wat gaat de gemeente zelf doen en wat wordt uitbesteed? Tot zover, dank u wel.

00:39:00

De Heer Bosch: Dank u wel, meneer Bosch. De heer Boter, namens de VVD.

00:39:03

De Heer Boter: Dank u wel, meneer de voorzitter. Wat de VVD betreft - en dan sluit ik niet helemaal aan bij wat Student & Stad zegt- wordt hier een dorpsvisie van de gemeente losgelaten op een mondiaal probleem. En dat is wel een groot probleem. Want waarom punniken we windmolens op een plek neer bij stedelijk gebied, terwijl er op andere plekken genoeg ruimte is voor windenergie? Dat wil niet zeggen dat je moet gaan kijken of je naar een energietransitie moet en moet kijken hoe je van die fossiele brandstoffen, die ooit een keer opraken, dan wel niet al te schoon zijn - als we naar bruinkool kijken in Duitsland - naar een wat duurzamere oplossing moeten. Maar op deze manier die windmolens neerzetten. We hebben ook altijd gezegd: zet ze in ieder geval dan op zee neer, dan staan ze veel minder in de weg, dan dicht bij bewoners. Dan zou je dat kunnen bekijken. Een ander punt daarbij is ook de enorme kosten die je voor die windmolens moet maken, alleen al aan procedures. De heer van Kesteren zegt het al mooi: "Waar kunnen de bewoners bezwaar indienen?" Nou, die bezwaren zijn wettelijk wel geregeld. Dus als we dat proces ook nog, na deze vrij uitgebreide inspraakreactie, moeten doen, worden die molens er niet goedkoper op. Nu is het ook nog zo dat bij Roodehaan – en dat geldt voor Westpoort - er al behoorlijk wat geluidsoverlast is, omdat het beide aan een autoweg is. Dan zou je nog kunnen denken: cumulatie van geluid, dat is wel fijn, want dan heb je op één plek veel geluid. Maar laten daar nou net in de omgeving toch ook nog wel mensen wonen, dicht bij stedelijk gebied. En je zet dat gebied op slot, want wind wordt bijna altijd met zon gecombineerd. Dus je zult als het wel waait de windmolens kunnen aanzetten. Waait het niet dan heb je zon, hoop je, en heb je zonne-energie. Dus dat even ten aanzien van de windmolens. Als we die windmolens dan wel hebben, dan ben ik het wel eens met een aantal van de insprekers, namens mijn fractie, want hoe ga je bekijken dat die windmolens zo goed mogelijk in het landschap passen, dan wel er profijt is voor de omwonenden in vormen van coöperatie? Nou hebben wij niet zo heel veel tegen ondernemerschap, dat zal u niet verbazen. Ook niet van ondernemers die daar gewoon geld aan kunnen verdienen. Want uiteindelijk bouw je die dingen toch, omdat er een verdienmodel is. Maar je zou kunnen zeggen dat daar coöperatieve dingen zijn. Er zijn hele goede ideeën, die worden hier ook door de inspraakreacties voorgelezen, door de voorzitter werden die genoemd. Als geluidswallen, waar ook bomen op komen, het aan het zicht onttrekken van inderdaad zonneweides, en je zou kunnen denken aan de Winschoterweg, die behoorlijk wat geluid oplevert, en omleggen van verkeersstromen, zodat je in ieder geval ergens geluid wegneemt als je nog geluid toevoegt. Dan heb ik nog twee vragen, als het nog mag van de voorzitter, aan de wethouder. Is er ruimte voor inpassingsmaatregelen en zijn die kosten ook nog ergens te dekken uit dit plan wat voorligt? En een ander punt wat wel aan de orde is gesteld: worden de inwoners van Oostwold, Poffert en de Woortmansdijk die niet in onze gemeente wonen en zich niet zo gehoord voelen, ook meegenomen in de correspondentie die er blijft? Want ze wonen wel niet in onze gemeente, maar ze worden wel geraakt door de besluiten van onze gemeente. Graag een reactie.

00:41:40

Voorzitter: Dank u wel, meneer Boter. De heer Mellies, namens 100 Procent Groningen.

00:41:45

De Heer Mellies: Dank u wel, voorzitter. Verduurzamen kan lastig zijn. Vooral windmolens en

zonneparken kunnen vaak rekenen op veel tegenstand vanuit de omgeving. Men geniet van het uitzicht en is wezenlijk en mogelijk terecht bang dat dit uitzicht voor altijd zal worden verpest. Daar bovenop zijn er zorgen voor geluidsoverlast en lichtoverlast te noemen, die bovenop al bestaande overlast zullen komen. Daarmee staan wij wel voor een lastige keuze. Dat alles financieel en technisch haalbaar is, is natuurlijk goed nieuws. Dat staat mooi op de kaart. Maar moeten we zaken doordrukken, waar de direct omwonenden dan maar om mee moeten leren gaan, onder de noemer van het grote goed? Onderhandelen met de omwonenden, duidelijk maken wat er tegenover staat en daarna vastleggen wat het draagvlak nog is, is belangrijk om deze zoekgebieden te kunnen vergelijken. Maar voor deze inwoners is het vooral de angst of het niet meer gaat om of er windmolens komen, maar hoe er windmolens komen. Daarbij willen wij een vooral voor pleiten dat als er geen akkoord gevonden kan worden, met toch een ruime meerderheid van de direct omwonenden, er ook een weg terug is. Om dan toch te gaan kijken naar de andere zoekgebieden, ook daar een maximaal draagvlak voor te willen vinden en zodoende meer opties te creëren. Daarmee willen we geen tekortdoet aan het zorgvuldige traject dat al doorlopen is, om zowel inwoners als raadsleden mee te nemen en deze projecten. Daar is alle lof voor. Maar als het onderzoek van de RUG aangeeft dat er een behoorlijke tegenstand is, ondanks de compensatiemogelijkheden, dan moeten we deze business case misschien even laten liggen voor wat het is en verder gaan met de andere zoekgebieden. We nemen dan ook kennis van de financiële en technische haalbaarheid van een dergelijk windpark, waarvoor hulde. We zien het oordeel van de inwoners toch als overwegend negatief. Dank u wel.

00:43:22

Voorzitter: Dank u wel, meneer Mellies. De heer Brandenburg, namens de SP.

00:43:26

De Heer Brandenburg: Laat ik dat maar doen, hè. Ja, voorzitter, allereerst hartelijk dank aan de vele sprekers, ook via u. Het laat maar weer zien wat wind doet met de beleving van de leefomgeving. Laat ik vooropstellen, voorzitter, mijn fractie heeft altijd gezegd dat wind op land alleen kan onder strikte voorwaarden, als gedegen inspraak van bewoners en de opbrengsten van de molens ook terugvloeien naar de omgeving. Het college constateert nu in deze verkenning dat de inspraak goed geregeld is, maar tegelijkertijd zien we wel dat er onder direct omwonenden heel weinig acceptatie van de windmolens is. Bovendien blijkt uit onderzoek van de Rijksuniversiteit dat het vertrouwen in de organisaties in dit windplatform, waaronder de gemeente en Grunneger Power, laag is en zelfs is gedaald. Hoe komt dat volgens het college? En zegt dat toch niet iets over het gevoel dat mensen hebben, of ze nog inspraak hebben? Want we horen ook van veel bewoners dat er wel mee gepraat mag worden over het hoe en het waar, maar niet meer over of er wel windmolens moeten komen. Het college stelt in haar stukken dat er nog niks besloten is. Maar in hoeverre is toch die Regionale Energiestrategie, zoals we vorige maand hier hebben vastgesteld, niet een bijna dwingend keurslijf aan het worden? Is het toch niet veel verstandiger om nu eerst haast te maken met die zonnepanelen op alle daken en energiebesparing in onze stad en gemeente? Graag een reactie. Dan over de exploitatie, de lusten en de lasten, is nog weinig concreets uitgewerkt in deze windverkenning. Wanneer kunnen we die verwachten en hoe worden bewoners daar ook bij betrokken? Voorzitter, dan afsluitend, in de uitgangspunten van windenergie, zoals we in 2016 vaststelden, staat, en ik quote: "We kunnen ervoor zorgen dat draagvlak zo groot mogelijk zal zijn". Volgens mijn fractie is er nog een lange weg te gaan. Welke stappen gaat het college ondernemen

om die inspraak nog beter te regelen? En moeten we ons zo langzamerhand toch niet gaan afvragen of dit soort grootschalige windmolens, dichtbij stedelijk gebied, wel zo wenselijk is?

00:45:29

Voorzitter: Op de kop af twee minuten, waarvoor mijn complimenten. De heer Lo-A-Njoe, namens D66.

00:45:34

De Heer Lo-A-Njoe: Ja, dank u wel, voorzitter. Ten eerste dank ook aan de sprekers, zowel de voor- als de tegenstanders. Een deel van hen hebben we tijdens het werkbezoek ook gesproken en we zijn zeer vriendelijk ontvangen door hen, waarvoor onze dank. Het is daarbij ook goed om te horen, zoals de SP net ook al aangaf, dat meerdere sprekers aangeven dat ze goed betrokken zijn bij het proces tot nu toe. Mijn partij vindt, zoals bekend, een duurzame energietransitie noodzakelijk en we zijn ervan overtuigd dat een ambitieuze inzet op duurzame energieopwekking in onze provincie perspectief biedt voor de toekomst, in termen van banen, innovatie en betalingsbalans. We kunnen daarvoor niet alleen naar de Onlanden kijken. Van de gemeente Groningen mag hierin ook een substantiële bijdrage worden verwacht. Naast opwek uit zon op daken en zonneparken is het duidelijk dat opwekken van energie uit wind de komende decennia daarbij ook noodzakelijk zal zijn. Maar, voorzitter, zoals een deel van de sprekers heeft aangegeven, is het wellicht nog meer dan bij zonneparken van cruciaal belang dat omwonenden op een goede manier worden meegenomen in het proces aan de voorkant, bijvoorbeeld ook in de keuze van de windmolens. Ik heb begrepen dat het nogal uitmaakt in het geluid. Maar vooral ook aan de achterkant van het proces, zodat ze kunnen meeprofiteren van de opbrengsten van de windmolens in hun directe omgeving. Twee weken geleden dienden we vanuit hetzelfde principe, maar dan in het kader van omwonenden van zonneparken, een motie in die door deze raad werd aangenomen. Voor windmolens heeft deze raad zich al eerder uitgesproken over een vergelijkbaar profijt bij windmolens en we kijken dus ook met belangstelling uit naar het voorstel van het college hierin. Van de drie voorgestelde exploitatiescenario's, zijn varianten of combinaties waarin omwonenden direct meeprofiteren, in ieder geval wat ons betreft, de meest gewenste vorm. We hebben daarnaast wat betreft een gemeentelijk energiebedrijf wel bedenkingen, omdat de gemeente hiermee ondernemertje gaat spelen met belastinggeld. Dat is op zijn minst risicovol te noemen. En bovendien worden de direct omwonenden ermee buitenspel gezet, als het gaat om direct meeprofiteren van de opbrengsten. Wel de lasten, niet de lusten, met andere woorden.

00:47:30

De Heer Lo-A-Njoe: U heeft een vraag van de heer Brandenburg.

00:47:33

De Heer Brandenburg: Ja, het zal u niet verbazen, over dat gemeentelijke energiebedrijf. Want D66 stelt dat de gemeente dan ondernemertje gaat spelen met belastinggeld. Maar anders gaat ondernemertje ondernemertje spelen met de leefkwaliteit van de gemeenschap en daar profiteert het bedrijf dan van in de vorm van winst. Dat is toch veel onwenselijker dan een situatie waarin de gemeente nog in ieder geval een deel van die opbrengsten kan laten terugvloeien naar de gemeenschap?

00:47:59

Voorzitter: De heer Lo-A-Njoe.

00:48:00

De Heer Lo-A-Njoe: Dat ben ik helemaal eens met de heer Brandenburg, want volgens mij is dat ook niet de bedoeling. Maar er zijn nog andere opties. De derde weg, zal ik maar zeggen. En daarom zetten wij, in lijn met onze motie omtrent zonneparken, in op exploitatie middels publiek-private samenwerking, in combinatie met individuele regelingen en een omgevingsfonds voor de leefkwaliteit voor de direct omwonenden. Tenslotte nog een kritische noot. We zien dat in de collegebrief en de bijbehorende stukken weinig relatie wordt gelegd met het grotere en langere termijn beeld van duurzame energie in noord Nederland. Graag zouden we zien dat die verbinding, bijvoorbeeld met betrekking tot de aanlanding van wind op zee, door het college nog sterker wordt gemaakt. Dank u wel.

00:48:38

Voorzitter: Dank u wel. Mevrouw van der Giessen, namens het CDA.

00:48:41

Mevrouw van der Giessen: Ja, voorzitter, mijn fractie is een groot voorstander van windenergie op zee. Het rendement is er hoog en er is de ruimte. Maar goed, die ruimte is ook beperkt en daarom is het ook goed om te onderzoeken hoe je binnen je eigen gemeentegrens een bijdrage kan leveren aan het leveren van schone energie. Windenergie levert meer op dan andere vormen van energie en is daarom wat mijn fractie betreft, naast bijvoorbeeld het inzetten van zonne-energie op daken, een goed alternatief om te onderzoeken. Met daarbij wel als uitgangspunt dat er altijd wordt gezocht naar een manier waarop de overlast voor omwonenden zoveel mogelijk beperkt wordt.

00:49:14

Voorzitter: Mevrouw van der Giessen, u heeft een vraag van de heer van Kesteren.

00:49:17

De Heer van Kesteren: Ja. Het CDA zegt dat windmolens meer energie opleveren dan andere vormen. Dat moet u eens uitleggen. Want het is namelijk bekend dat windenergie nauwelijks rendement heeft en energie oplevert.

00:49:31

Voorzitter: Mevrouw van der Giessen.

00:49:32

Mevrouw van der Giessen: Dan heeft u iets anders gelezen dan ik, want ik heb gewoon gelezen dat die windmolens meer opleveren dan grotere stukken aan zonnepanelen. Deze eerste verkenning van de locaties geeft een goede basis voor verdere gesprekken. Dank ook aan de insprekers die ons een inkijkje hebben gegeven in hun mening hierover. Voor het plaatsen van windmolens is het goed om in gesprek te gaan met omwonenden en draagvlak is daarbij belangrijk. Maar goed, aan dat draagvlak ontbreekt het bij de bewoners van de Westpoort, bleek uit het werkbezoek waar wij zijn geweest. Dat heeft in eerste instantie niet alleen te maken met de komst van windmolens, want de bewoners van Westpoort hebben wat mijn fractie betreft terechte zorgen over de huidige situatie van het gebied. Dit zijn zorgen die mevrouw Nieuwenhout ook al heeft beschreven, zoals bijvoorbeeld het sluipverkeer, het dumpen van afval en andere zaken. We begrijpen de zorgen van, sorry. Wat mijn fractie betreft is het essentieel om het vertrouwen tussen de omwonenden en de gemeente te herstellen en deze zaken op te lossen. Niet als ruilmiddel, maar omdat het überhaupt opgelost moet worden. Dit vertrouwen is nodig om verder in gesprek te gaan over de komst van windmolens. Graag een reactie van de wethouder over het oplossen van deze problematiek. We begrijpen de zorgen van

omwonenden omtrent geluidsoverlast, slagschaduw en de verandering in het landschap. Daarom is een compensatie voor omwonenden noodzakelijk. We hopen dat de verschillende genoemde opties vanuit bewoners, zoals financiële compensaties, maar ook een natuurlijke geluidswal langs de A7, allemaal onderzocht worden in een volgende fase. We zijn benieuwd naar die uitkomsten. Tot slot sluiten we ons aan bij de feedback van MEER-dorpen op de tweede enquête. Mijn fractie denkt dat het goed is om deze te herhalen, om zo nog beter zicht te krijgen op de bezwaren van omwonenden. Graag horen we van het college of zij het eens zijn met deze aanbevelingen.

00:51:12

Voorzitter: Mevrouw van der Giessen, u heeft nog een vraag van de heer Boter, van de VVD.

00:51:15

De Heer Boter: Ja, want dit verwachtte ik niet helemaal van het CDA. Wilt u dat er nog meer overheidsgeld wordt uitgegeven aan compensatie? Of wilt u, net wat D66 en wij voorstellen en andere partijen ook, dat er gewoon vanuit de windmolens zelf, het verdienmodel, betaald wordt aan die inwoners?

00:51:27

Voorzitter: Mevrouw van der Giessen.

00:51:29

Mevrouw van der Giessen: Hoe die compensatie eruit gaat zien, dat is wat mijn fractie betreft nog open, dus we zijn benieuwd naar de verschillende vormen daarvan.

00:51:36

Voorzitter: Dan kom ik bij mevrouw Boogaard, van de Partij van de Arbeid.

00:51:38

Mevrouw Boogaard: Dank u wel. De gemeenteraad heeft als voorwaarde voor verdere verkenning van de windparken gesteld dat de omwonenden hierbij betrokken moeten zijn. Ik denk dat we met zijn allen kunnen stellen, als ik de anderen ook zo hoor, dat op het punt waar we nu zijn, de gemeente hier goed zijn best voor heeft gedaan. Er is een grote inspanning verricht om zoveel mogelijk mensen te bereiken en ook het geluid van de tegenstanders is helder verwoord. Voorzitter, de PvdA heeft dan ook vertrouwen in het participatieproces tot dusver. Maar we begrijpen ook zeker de huivering en weerstand bij omwonenden. Het gevoel dat de participatie slechts een formaliteit is, het gevoel dat die windmolens er toch wel komen. Voorzitter, dat is de uitdaging die er nu ligt, voor de gemeente, voor het college, maar vooral ook voor ons als gemeenteraad. Om te laten zien, nu we verder komen in het proces, dat de participatie niet slechts een formaliteit is, maar een belangrijk onderdeel van onze besluitvorming. De PvdA stond en staat achter de keuze om te streven naar de CO2-neutrale gemeente in 2035. De PvdA staat ook voor de moeilijke keuzes die we moeten nemen om hier te komen. Deze keuzes zullen soms ook negatieve gevolgen hebben voor individuele inwoners, maar het individuele belang behoort niet onevenredig geschaad te worden. Veel van hoe de balans hier uit zal slaan, zal afhangen van de inrichting van eigenaarschap, opbrengsten en verdeling. We verwachten dat er goed gekeken wordt naar compensatie van de hinder, naar wat technisch en ruimtelijk mogelijk is om de hinder te voorkomen, het oog te houden op alternatieven die minder hinder veroorzaken en indien er sprake van is, compensatie voor waardedaling van woningen. Voorzitter, zoals aangegeven is de PvdA tevreden over het proces zo ver. We kijken uit naar de volgende stappen, hopelijk in goede samenwerking met de inwoners, en hebben er

vertrouwen in dat we dan in staat zullen zijn om als raad een gefundeerde afweging te kunnen maken. Dank u wel.

00:53:27

Voorzitter: Dank u wel, dan heeft iedereen namens de commissie het woord kunnen voeren. En dan kom ik voor de beantwoording bij het college, de heer Broeksma.

00:53:33

De Heer Broeksma: Dank u wel, voorzitter. Het klopt dat dit een spannend en belangrijk proces is geweest, wat we eigenlijk op een unieke manier hebben ingericht. Die vorm van participatie, dat wordt ook bevestigd door het onderzoeksbureau van de RUG dat we hebben ingeschakeld, dat het eigenlijk nooit gebeurt voordat alle plannen gemaakt zijn, dat daarmee de bevolking al kan participeren en betrokken kan worden in de zorgen, de wensen, de bedenkingen die ze allemaal hebben en dat we dat ook horen en weten. We doen dit project ook samen met de Natuur- en Milieufederatie, die hebben verstand van ecologie. We doen het samen met Grunneger Power, die hebben verstand van energievoerders en participatie en de financiële participatie van betrokkenen. Dus we weten al veel, u hebt ons magazine gezien, het boekje waar de weerslag is van de gegevens tot nu toe. Maar we weten nog niet alles. We willen nog vervolgonderzoek doen naar de drie thema's waar het om gaat. Het gaat over de participatie en daarbij gaat over koppelkansen, daarbij gaat het over financiële participatie, daar gaat het over de compensatie voor individuen, de compensatie voor het gebied. Daar kijken we naar. We kijken naar de technisch-ruimtelijke inpasbaarheid. Daar weten we veel van. Netcapaciteit is voldoende aanwezig, een rij-opstelling is mogelijk omdat de provincie dat graag wil, maar we weten nog niet de tephogte, in verband met de aanwezigheid van vliegveld Eelde in de buurt. Dus we hebben nog verder onderzoek te doen. Hetzelfde geldt voor ecologie. We weten veel, misschien nog niet alles. U vraagt speciale aandacht voor gezondheidsaspecten. Daar zullen we in ons definitieve voorstel nog iets dieper op ingaan. Gaat het over ecologie, willen we eigenlijk alle vier seizoenen een keer meegenomen hebben en daar zijn we nog niet. We denken eind dit jaar alle vier seizoenen gehad te hebben, zodat we ook een beter inzicht hebben in vliegroutes, effecten op ecologie, vleermuizen etcetera. Dus ook samen met de NMF, Natuur- en Milieufederatie Groningen, samen met Grunneger Power, gaan we verder met het onderzoek in het kader van het windplatform. Dat proces is een intensief proces geweest en het is goed om te horen dat dat ook gewaardeerd werd door de mensen. Wat we graag willen is uiteindelijk met een voorstel komen. Dit is nog geen voorstel, er is nog geen plan, maar we werken naar een voorstel toe. Wat we eind dit jaar aan u willen, koersen op dat aan u voor te bereiden, waarmee we eigenlijk geen verrassingen willen hebben. We willen eigenlijk weten wat er precies aan de hand is, wat de effecten zijn van die windmolens, wat dat betekent voor inderdaad technisch, ecologisch, maar ook wat dat voor de direct omwonenden betekent. Dus met alle sprekers, ook dank daarvoor. Een aantal daarvan vindt u terug in ons boekje. Wij willen gewoon alles weten en we willen u ook op alle punten informeren, zodat u later als raad een weloverwogen besluit kunt nemen. U bent met zijn allen, of een deel van u, is geweest in zowel Westpoort als Roodehaan, vorige week, en u bent ook bij de technische sessies geïnformeerd. U kent het boekje en ook allerlei andere zaken. Bij Westpoort heeft u gehoord dat er allerlei andere problemen zijn die aandacht krijgen. En het mooie van dit proces is eigenlijk ook, dat de bewoners ook dat kunnen aangeven en dat we - als gemeente hadden we dat missen eerder moeten doen, maar nu doen we dat - er is een aantal maanden geleden een gebiedsmanager, speciaal voor deze gebieden, aangesteld. Een gecoördineerde aansturing vanuit één regisseur, die bijvoorbeeld in Hoogkerk alles wat daar speelt,

de hoogspanningsleiding van TenneT, de suikerbietenroute, zon en wind nu, dat allemaal coördineert, Roderwolderdijk, de problemen, de overlast die soms op het Westpoort terrein gemeld worden, ook bij politie, bij Stadstoezicht, om dat geïntegreerd aan te pakken. Dus het is goed dat ook deze kwesties nu helder worden en de aandacht krijgen die ze verdienen en die worden op een integrale manier aangepakt. En ook in Roodehaan, we hebben jullie dat verteld, jullie lezen het ook in het boekje, wordt gekeken naar de koppelkansen als het gaat, bijvoorbeeld over wat er speelt, de geluidsoverlast van de A7: kan daar een geluidswal? Kan daar een productiebosje? Kan het bosje weer terugkomen? Zijn er andere manieren om het gebied op te plussen, om de zorgen die daar leven nu eindelijk te adresseren? Dat is onze intentie en een aantal maanden geleden hebben we dat ook ingezet. Dus daar zijn we concreet mee aan de gang. Ik loop een aantal concrete vragen langs. De PVV vraagt: een afwijking van het bestemmingsplan, hoe gaat dat? Daar is altijd bezwaar en beroep voor mogelijk. Dat is niet iets wat stiekem gebeurt. Dat kan. Uw vraag naar de aanwezigheid of plannen voor een biomassacentrale. Ik heb het nog even nagevraagd, u ziet mij af en toe typen. Daar is ons geen enkel plan voor bekend. GroenLinks, heb ik eigenlijk. Stadspartij, vraagt naar de slagschaduw uitzetten. Dat is een goed idee. Een andere partij vraagt: slagschaduw bij bedrijven, is daar een beleid voor? Het is van een andere orde. Veel bedrijven hebben geen ramen waar dat speelt. Ik denk ook niet dat er een wettelijke norm voor is. Dat beleid hebben we in die zin niet, wegens de afwezigheid van ramen, zoals dat bij een woning wel aan de orde is en daar ook echt vervelender is dan in een bedrijf. Over geluidsnormen. Het onderzoek van de RIVM, die daar ook naar kijkt, zegt: het toegevoegde geluid kan misschien wel beperkt zijn voor die windmolens, maar als het gaat over de totale geluidsbeleving is daar misschien iets anders aan de hand. Wij zullen ook in het definitieve rapport iets meer aandacht besteden aan de ervaren geluidslast. Dat gaat misschien ook over laagfrequent geluid, of de angst voor het geluid, die soms ook een rol speelt in de gezondheidsbeleving, die daarbij hoort. Een aantal mensen, ook de Stadspartij noemt het als eerste, daarom reageer ik er hier op, dat de gemeente geen energiebedrijven zou moeten oprichten. Het gaat erom, bij de Meerstad Noordpolder hebben we het daar ook over gehad, veel grond is in bezit van de gemeente. Dat geldt ook voor bijna alle windmolens zoals ze nu ingetekend zijn. De negen die in de plaatjes voorkomen, veel op gemeentegrond. Dat betekent ook voor de exploitatie dat we aan zet zijn. Ik heb u dat eerder gezegd. Uiteindelijk gaat er geen plan door zonder dat u dat goedkeurt, want het is onze grond, de grond van de gemeente, waar u als gemeenteraad als hoogste orgaan uiteindelijk over beslist. Dus uiteindelijk komt hier een plan op tafel, waar lusten en lasten in kaart gebracht zijn, waar het gaat over geluidscontouren, waar het gaat over netinpassing, waar het gaat over het hele verhaal. En uiteindelijk bent u aan zet, u hebt het finale woord of het wel of niet doorgaat. Punt. ChristenUnie vraagt: hoe past de tweeëntwintig megawatt van dit plan in de routekaart, in de routekaart hebben we het over zesendertig megawatt wind. Dat betekent dat dit eigenlijk een grote stap is: twee derde van de stap waar wij eigenlijk op koersen in 2035. Maar dit zou een belangrijke stap kunnen zijn. Dus we zijn er nog niet, maar dat is wel wat we van belang vinden. U vraagt ook: in hoeverre zijn we gehouden aan de lijn van de provincie, de lijnopstellingen enzovoort? We zijn uiteraard in gesprek met de provincie. De provincie weet van deze zoekgebieden, kent dat ook. Wij koppelen onze bevindingen ook terug aan de provincie. Er wordt ook gevraagd: hoe zit het met de burens? Ook de contouren van de Poffert en andere gebieden, die in andere gemeenten wonen, zowel bestuurlijk als ook ambtelijk, maar ook de inwoners zelf. We hebben een contour getekend van vijftienhonderd meter, daar hebben we allemaal belletje getrokken, brief gestuurd, alle mensen zijn uitgenodigd om hun mening te geven, dus ook in de andere gemeenten, de andere provincie. Eén van de insprekers woont ook over de grens. De Partij van de Dieren noemt

de 'response bias', de validiteit van het onderzoek. We zijn met de RUG ook in gesprek, omdat door de coronacrisis het tweede onderzoek in een andere vorm moest plaatsvinden. De respons is ook lager. Misschien is er sprake van een 'response bias', dat juist hen die een strong opinion hebben, een sterke gedachte hebben, zich melden. We zijn met de RUG in gesprek om eventueel een derde onderzoek nog te doen, om te kijken of dat de validiteit daarvan, de 'response bias', daarin gecounterd kan worden. Met excuses voor het Engels. U steunt ook het verregaande ecologisch onderzoek, dat willen we ook. Dank u wel daarvoor. Student & Stad vraagt nog inzicht in de geluidsbelasting naar al bestaande windmolens, windturbines van een vergelijkbare orde. Die excursie is geweest. Die is ook met de klankbordgroep geweest. We zijn bij Oudeschip geweest. Het was een niet al te wonderige dag. Een aantal mensen zijn nog terug geweest op een stormachtige dag, om te kijken: wat betekent dat nu voor het geluid in verschillende situaties? En natuurlijk ook gesproken met bewoners van Oudeschip als ervaringsdeskundige. De kwestie in Utrecht, de windwereld in Nederland is niet te groot. Dus ook wij kennen de kwestie Utrecht, trekken daar lering uit. We proberen de fouten die daar gemaakt zijn, of de ervaringen die daar opgedaan zijn, te verwerken in ons eigen deel. Wat we zelf gaan doen of gaan uitbesteden. Zo ver zijn we nog niet, als het gaat over de finale uitvoering. De VVD vraagt naar ruimte voor de inpassingsmaatregelen. Uit het financieel onderzoek blijkt dat er een surplus is, op de financiële uitkomsten in ieder geval, dus financiële ruimte voor inpassingsmaatregelen is er. U vroeg ook naar de Poffert, heb ik antwoord op gegeven. 100 procent: "Het uitzicht is voor altijd verpest", zegt u. Dat is niet per se waar. We koersen op vijftien tot twintig jaar, de SEEH subsidie is voor zestien jaar verstrekt. Dus voor vijftien tot twintig jaar gaat het over windmolens. Nog even de vergelijking wat een windmolen doet ten opzichte van de zon. Eén molen, waar we het hierover hebben, komt overeen met de opbrengst van twintig hectare zon. En één van de andere [onhoorbaar]: wind heb je vaker dan de zon, zon is alleen overdag, zo is het nou eenmaal. Wind kan ook 's nachts plaatsvinden. Dus het rendement, de activiteit van de windmolen is domweg groter dan van een zonnepark. Andere zoekgebieden: nu niet. We hebben een zoektocht gedaan naar de zoekgebieden, om het zo maar even te zeggen. Deze twee zoekgebieden werden als meest kansrijk gedaan, dus daar hebben we nu de verkenning. De verkenning is nog niet klaar, dit is nog maar een tussenstand die wij u geven. Die verkenning maken we af en dan komen we met een totaalpakket over wat wij denken dat haalbaar is, wat een verstandig besluit van u zou kunnen zijn. De SP vraagt gedegen inspraak en opbrengsten terug naar de omgeving. Twee belangrijke aspecten van u en ik ken u ook als iemand die een gemeentelijke energiebedrijf niet schuwt. We denken dat die inspraak, we koersen op gedegen inspraak. Dat willen we ook, we willen gewoon de meningen weten, positief of negatief of genuanceerd. We willen graag alles weten voordat we een besluit aan u voorleggen. En de opbrengsten terug naar de omgeving, dat is één van de onderzoeken, de koppelkansen en de lusten-lastenverdeling, waar we nu in het vervolgonderzoek met de bewoners, de direct omwonenden en zij die ook wat verder weg wonen, mee in gesprek willen. Is de RES een dwingend keurslijf? Nee, het antwoord is nee. D66 vraagt ook naar dat meeprofiteren. Dat zeg ik u al, dat lusten-lasten onderzoek gaan we doen. U heeft vraagtekens bij het gemeentelijk energiebedrijf. Feit is wel dat de molens hier op gemeentelijke grond staan, we zijn eigenaar van die grond. Dat betekent dat u als raad ook uw oordeel kunt geven over wat u hier wil. De relatie met het grotere plaatje probeer ik te benoemen. Ook in de RES hebben wij gezegd, dat is misschien dat grotere plaatje waar we als provincie naar als geheel kijken. U weet ook dat wij sterk voorstander zijn van Groningen als energieprovincie. Dus wind op zee zou kunnen aanlanden, bijvoorbeeld in de Eemshaven met elektrolysis, die dan weer restwarmte opleveren, enzovoort. Dus dat grotere plaatje, zeker als Groningen als energieprovincie, als aardgasprovincie,

afschaaft, zou het mooi zijn als ook de energie en de werkgelegenheid en de economische ontwikkeling die bij een waterstofeconomie hoort, bij wind op zee, electrolysis, hier in Groningen zou kunnen landen. Liever hier dan elders, voor de economische voordelen en de voordelen energietransitie. Het CDA zegt: de aanbevelingen over de compensatie. We gaan het hebben over de compensatie, verdeling van lasten en lasten en zij die de meeste lasten hebben, zullen het meest daarvoor gecompenseerd moeten worden. Dat lijkt me vanzelfsprekend. Uiteindelijk heeft u daar het finale oordeel over. De PvdA zegt eigenlijk hetzelfde: denk aan het individuele belang, aan het eigenaarschap en compensatie voor de mensen die daar het meest bij betrokken zijn, het meeste de lasten hebben, om die ook het meeste compenseren. Dat is ook onze inzet, staat ook in het Beleidskader Wind, zoals we dat de eerder hebben vastgesteld. Volgens mij heb ik alles beantwoord, voorzitter, dank u wel.

01:07:10

Voorzitter: Ik ga even rondkijken of de commissie het daarmee eens is. De heer Brandenburg niet, de heer Rebergen. De heer Brandenburg.

01:07:18

De Heer Brandenburg: Ja, ik had vijf vragen gesteld, de wethouder heeft er twee beantwoord, maar ik zal ze niet allemaal herhalen. Waar ik nog wel benieuwd naar ben is, ik vroeg: "Hoe ziet het college het dalend vertrouwen in onder andere de gemeente, wat al niet hoog was, maar ook in Grunneger Power en in Natuur- en Milieufederatie, wat al niet hoog was? En maakt de wethouder zich daar dan geen zorgen om? Ook in het kader van het draagvlak, wat we helemaal aan de voorkant ooit als belangrijke eis hebben gesteld als gemeenteraad. Dus hoe waardeert de gemeente dat en wat doet dat nou met dit college? En wat gaan ze daarmee doen?"

01:07:58

Voorzitter: De wethouder.

01:07:59

De Heer Broeksma: Ja, uit de tweede enquête blijkt dat het vertrouwen gedaald is, dat klopt, ook in de Natuur- en Milieufederatie en Grunneger Power. We hebben daar geen goede verklaring voor. We blijven in gesprek met de mensen waar het hier om gaat, met de directe omgeving, mensen ook iets verder weg. We proberen ook daarvoor een verklaring te krijgen. Het puzzelt mij ook, omdat we denken dat we het proces juist goed hebben ingezet en ook van mensen die windmolens niet zien zitten toch de opmerking krijgen dat het proces op zich goed is verlopen. Dus ik heb hetzelfde vraagteken als u. Dank u wel.

01:08:40

Voorzitter: De heer Rebergen.

01:08:41

De Heer Rebergen: Ja, dank u wel, voorzitter. De wethouder gaf aan in gesprek te zijn met de provincie over die opstelling en in hoeverre dat vaststaat. Mijn vraag was ook nog in hoeverre omwonenden worden betrokken bij de definitieve opstelling. Een aantal fracties heeft opgemerkt, het afval dat na de levensduur overblijft, en ik ben eigenlijk wel benieuwd naar het antwoord, maar die heb ik niet gehoord. Dus als ik die ook nog mag aanvullen.

01:09:11

Voorzitter: De wethouder.

01:09:12

De Heer Rebergen: Ja, bewoners hebben gevraagd: kom met een wat concretere opstelling van die windmolens, zodat we niet over allerlei verschillende plaatjes ons oordeel moeten geven. Dus zorg ervoor dat er een plaatje is waar we ons echt toe kunnen verhouden en waarover we inspraak hebben, zonder dat het te diffuus, te groot en te veelomvattend is. Dat is dit. Het is niet zomaar een plaatje, dit is het plaatje wat past bij het provinciale beleid, om daar in ieder geval een lijnopstelling te hebben, minimaal drie windmolens. Wordt het allemaal anders, dan moeten we daarover hebben. Maar op verzoek van de bewoners is dit ook het plaatje waar we het over hebben, dus dat het wat ingedikt is, wat ingetrechterd tot deze plaatjes. Als het gaat over het afval, veel van een windmolen kan gerecycled worden, bijvoorbeeld de rotorbladen zelf, dat komt uit gerecycled materiaal van eerdere windmolens of ander materiaal, zodat waar het kan de circulaire economie wordt toegepast.

01:10:16

De Heer Rebergen: Ja, dank u wel.

01:10:17

Voorzitter: Een allerlaatste rondje. Niemand heeft nog extra vragen. Dan is de vraag wat wij met deze collegebrief zouden willen doen. De wethouder heeft alle vragen beantwoord. Dat klopt, meneer Atema. De heer Atema zegt: "We hoeven deze brief niet te agenderen voor de raad". Maar misschien zijn er mensen die een motie in willen dienen? Dat is niet het geval. Dan dank ik u allen voor uw inbreng en wens ik u verder een fijne avond alvast.